

Nr 643

Av herr Hanson, Per-Olof, angående almanacksprivilegiet.

Utgivande av almanackor, datumblad och liknande är sedan 1747 ett Kungl. Vetenskapsakademiens privilegium. Bakgrunden till detta uteslutande privilegium var närmast behovet av en bättre kontroll över almanackans tillförlitlighet.

I den kungl. resolution som meddelade privilegiet heter det bl. a.

Hos Kongl. Majt. har bemälte Vetenskaps Academie i underdånighet andragit, huruledes Almanacke väcket icke ännu kommit i behörigt skick, ej heller rätteligen kan vårdas, så länge hvar och som lyster, får lägga handen dervid och så länge något publikt och påliteligt värck icke blifver satt i stånd, att öfver almanack skrivandet hafva den vård och styrelse, som en så angelägen och grannlaga sak kräver.

Det framgår vidare av resolutionen att det inte gällde bara frågan om kalendariets tillförlitlighet. Akademien hade till bevis för nödvändigheten av privilegiet dessutom pekat på den »särdeles myndighet och ojäfaktigt vitsord» som almanackan ägde. Därför borde ingenting införas i den som strede »mot anständigheten» liksom inte heller något som »icke eger riktiga grunder», varvid Akademien särskilt pekar på de »spådomar som i Almanackarna pläga införas om väderleken». »Slika almanackar tjena till ett skadeligt underhållande av vantro», förklarar Akademien.

Det sålunda meddelade privilegiet har av Kungl. Vetenskapsakademien utnyttjats så, att tillstånd att trycka almanackor meddelats ett enda tryckeri med ensamrätt. Detta tryckeri är sedan 1906 Almqvist & Wiksell i Uppsala.

När olika organisationer, folkrörelser eller enskilda företag skall utge kalendrars, datumblad etc. måste de alltså låta nämnda tryckeri utföra den del som har med kalendariet att göra. Enligt uppgift har dock detta tryckeri inte möjlighet att annat än i begränsad omfattning trycka övriga delar. Den härigenom framtvungna uppdelningen av framställningen vårlar onödiga kostnader, som höjer priset på de färdiga produkterna.

Flera av de skäl som låg till grund för privilegiet kan självfallet i våra dagar inte åberopas. Däremot är det fortfarande av betydelse att nödvändig säkerhet upprätthålles för att kalendarier skall bli tillförlitliga. Sådana garantier synes emellertid inte nödvändigtvis kräva vare sig ett bibehållande av 1747 års uteslutande privilegium eller — ännu mindre — ensamrätt för ett enda tryckeri. Den nödvändiga kontrollen kan säkerligen

lösas på flera olika sätt och med mindre olägenheter för alla dem som vid framställning av trycksaker kommer i beröring med almanacksprivilegiet.

Det torde vara ett önskemål från Akademiens sida att beslut om förnyande eller slopande av privilegiet träffas i mycket god tid före den nuvarande privilegieperiodens slut. Nuvarande privilegieperiod utlöper år 1972, och vid samma tidpunkt utlöper det nu gällande tryckerikontraktet mellan Akademien och Almqvist & Wiksell. För såväl Akademien som tryckeriet är det av stort intresse att tillräcklig tid ges för omdispositioner för den händelse beslut om ny ordning skulle meddelas i stället för nu gällande.

Det har upplysts att Akademien för sin del räknar med ett beslut från Kungl. Maj:ts sida år 1965. Det torde alltså vara anledning att nu förutsättningslöst utreda huruvida hittills gällande uteslutande privilegium bör bibehållas efter år 1972, eller om det bör upphävas resp. modifieras.

Med stöd av det anförda hemställer jag,

att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhänga om en förutsättningslös utredning rörande almanacksprivilegiet att utgöra vägledning för det beslut rörande privilegiets fortbestånd och utformning som torde komma att meddelas 1965.

Stockholm den 26 januari 1964

Per-Olof Hanson